

Promemoria

*Utvecklad bedömning av
finanspolitikens lång-
siktiga hållbarhet*

1.	Inledning.....	5
2.	Hur görs hållbarhetsberäkningarna?.....	5
2.1	Övergripande tillvägagångssätt	5
2.2	Produktion	5
2.2.1	Arbetsmarknaden och antalet arbetade timmar	5
2.2.2	Produktivitet	6
2.2.3	Beräkning av produktionen till marknadspris	6
2.3	BNP:s användning	6
2.4	Offentlig sektor	6
2.4.1	Offentlig konsumtion.....	6
2.4.2	Offentliga transfereringar.....	7
2.4.3	Offentliga inkomster	8
2.5	Övriga antaganden	8
2.5.1	Från prognos till långsiktig framskrivning.....	8
2.5.2	Inflation och löner	8
2.5.3	Avkastning på kapital.....	8
2.5.4	Demografins utveckling	9
3.	Definitioner	9
3.1	Den intertemporala budgetrestriktionen	9
3.2	Indikatorer på finansiell hållbarhet	9
3.2.1	S1.....	10
3.2.2	S2.....	10
3.2.3	Tolkning, fördelar och nackdelar med S1 och S2.....	11
4.	Europeiska kommissionens bedömning av den finansiella hållbarheten i Sverige och i EU	11
4.1	Varför gör EU en annan bedömning av S1 och S2?.....	12
5.	Känsligheten i beräkningarna	12
5.1	Försvårad kris med temporära utgiftsökningar.....	13
5.2	Försvårad kris med permanenta utgiftsökningar	13
5.3	Högre efterfrågan på fritid och välfärdstjänster	14
5.4	Ett längre arbetsliv	14
5.5	Mer fritid	15
5.6	Ökad standard.....	16
5.7	Lägre inträdesålder	16
5.8	Högre utträdesålder	17
5.9	Förbättrad integration	17
5.10	Högre jämviktsarbetslöshet	18
5.11	Högre sysselsättningsgrad.....	18
5.12	Högre produktivitet i offentlig sektor	19
5.13	Förbättrad hälsa	19
5.14	Sammanfattning av känslighetsanalyserna.....	20

1. Inledning

I avsnitt 13 i 2012 års ekonomiska vårproposition bedöms finanspolitikens långsiktiga hållbarhet. Följande promemoria är avsedd att närmare beskriva hur de långsiktiga hållbarhetsberäkningarna görs, de tekniska begrepp som används, de känslighetsanalyser som görs och hur den Europeiska kommissionen gör sin hållbarhetsbedömning.

I en separat tabellbilaga redovisas dessutom några av scenarierna.

2. Hur görs hållbarhetsberäkningarna?

I denna del beskrivs den metodik som används för att göra hållbarhetskalkylerna.¹ Först görs en övergripande presentation av beräkningarna. Därefter beskrivs ekonomins produktionssida, användningssida och hur den offentliga sektorn modelleras och beräknas.

2.1 Övergripande tillvägagångssätt

Metodiken för att beräkna finanspolitikens finansiella hållbarhet kan sägas bestå av fem steg. För det första bedöms utvecklingen på arbetsmarknaden där bl.a. det totala antalet arbetade timmar i ekonomin beräknas.

För det andra uppskattas den offentliga konsumtionen som i sin tur bestämmer den offentliga produktionen. Genom den offentliga produktionen kan det nödvändiga antalet arbetade timmar i offentlig sektor beräknas. Antalet timmar arbetade i privat sektor bestäms residualt som det totala antalet timmar minus antalet timmar inom offentlig sektor.

För det tredje beräknas den privata produktionen via antalet arbetade timmar i privat sektor och produktiviteten i näringslivet. Privat produktion tillsammans med offentlig produktion och varuanknutna indirekta skatter bestämmer BNP från produktionssidan.

För det fjärde beräknas privat konsumtion, bruttoinvesteringar, lager och import som konstanta andelar av BNP i löpande priser. Till detta läggs den redan uppskattade offentliga konsumtionen vilket gör att exporten beräknas residualt.

För det femte beräknas den offentliga sektorns inkomster och utgifter som ligger till grund för beräkningarna av den finansiella hållbarheten.

2.2 Produktion

Hur den totala produktionen utvecklas bestäms dels av antalet arbetade timmar, dels av produktiviteten. I denna del redovisas först hur utvecklingen på arbetsmarknaden och antalet arbetade timmar beräknas, därefter antaganden om produktivitet och slutligen hur BNP från produktionssidan bestäms.

2.2.1 Arbetsmarknaden och antalet arbetade timmar

Utvecklingen på arbetsmarknaden beräknas med hjälp av arbetsmarknadsstatistik för personer i ettårsklasser i åldrarna 15–74 år efter kön och födelseområde. Fyra olika födelseområden används: Sverige, Norden utom Sverige, Europa utom Norden och utanför Europa. Totalt finns det 480 ($=60 \cdot 2 \cdot 4$) olika grupper.

För respektive grupp beräknas kvoter för t.ex. sysselsättningsgrad, arbetskraftsdeltagande, sjuk- och aktivitetsgrad samt medelarbetstid. Grundantagandet är att dessa kvoter hålls konstanta i framskrivningen vilket kan tolkas som oförändrat arbetsmarknadsbeteende. Kvoterna och befolkningsprognosen används därefter för att skriva fram olika arbetsmarknadsvariabler som arbetade timmar. De olika kvoterna kan ändras för att beskriva en förändring i beteendet och beräkna olika arbetsmarknadsscenarioer.

Framskrivningen ger utvecklingen av totalt antal arbetade timmar framöver som delas upp på offentlig respektive privat sektor.

Antalet arbetade timmar i den offentliga sektorn beräknas först. Kravet är att antalet offentligt arbetade timmar ska vara tillräckligt stort för att nå den beräknade offentliga produktionen. Storleken på offentlig produktion

¹ Hållbarhetsberäkningarna görs med hjälp av fyra olika beräkningsmodeller; LMOD, CMOD, AMOD och SESIM.

bestäms i sin tur av offentlig konsumtion. Antalet arbetade timmar i näringslivet beräknas därefter som skillnaden mellan det totala antalet arbetade timmar och antalet arbetade timmar i den offentliga sektorn.

2.2.2 Produktivitet

Den underliggande trendmässiga produktivitetstillväxten i näringslivet antas vara 2,4 procent 2017–2020. Därefter minskar den successivt till 2,2 procent 2030 och ligger sedan kvar på denna tillväxttakt. Produktivitetstillväxten i näringslivet har sin utgångspunkt i en analys av den historiska utvecklingen. Med undantag för 2007–2009 har produktivitetstillväxten i Sverige varit stark de senaste två decennierna i en internationell jämförelse. Det är rimligt att anta att den på sikt anpassas mot internationella tillväxttakter. Den svaga utvecklingen 2007–2009 har inte påverkat synen på den långsiktiga produktivitetstillväxten.

Tillväxttakten i den offentliga sektorns arbetsproduktivitet² antas vara noll från 2017.

2.2.3 Beräkning av produktionen till marknadspris

Produktionen beräknas som summan av tre komponenter. Den första komponenten är produktionen i näringslivet som beräknas med hjälp av antalet arbetade timmar i privat sektor och produktiviteten i näringslivet. Den andra komponenten är den offentliga produktionen som skrivs fram som en kvot av offentlig konsumtion. Kvoten anger hur stor del av den offentliga konsumtionen som produceras offentligt medan resterande del produceras privat. Den tredje komponenten är de varuanknutna indirekta skatterna som beräknas utifrån privat och offentlig konsumtion samt subventioner.

2.3 BNP:s användning

BNP bestäms som tidigare nämnts från produktionssidan. Användningssidan beräknas genom att fördela BNP på de olika delkomponenterna i försörjningsbalansen.

Hushållens konsumtionsutgifter antas uppgå till 50 procent av BNP i nominella termer. Nivån är anpassad för att ge en rimlig utveckling på hushållens sparande och nettotillgångar.

Investeringarna antas utgöra 20 procent av nominell BNP, medan lagerinvesteringarna antas uppgå till 2 procent av nominell BNP. Importen ökar något framöver som andel av BNP och når 50 procent 2050. En successiv anpassning sker till de antagna BNP-andelarna.

Den offentliga konsumtionen beräknas som beskrivs senare i del 2.4.1.

Den återstående komponenten i försörjningsbalansen är exporten som i kalkylerna beräknas som en residual vilket innebär att exporten kan hamna i obalans. Ett högt finansiellt sparande i offentlig sektor måste balanseras av ett lågt sparande i någon annan sektor. Detta antas ske i utlandssektorn. Obalanser i den offentliga sektorns finansiella sparande genererar därför en motsvarande obalans i utrikeshandeln och därmed även i bytesbalansen eftersom exporten beräknas residualt.

2.4 Offentlig sektor

Framskrivningen av den offentliga sektorns finanser kan delas upp i tre delar; offentlig konsumtion, offentliga transfereringar och offentliga inkomster.

De offentliga investeringarna skrivs fram som en konstant andel av den offentliga konsumtionen i löpande pris. Andelen antas vara 25 procent i staten och 9 procent i kommunsektorn.

2.4.1 Offentlig konsumtion

Framskrivningen av den offentliga konsumtionen utgår från 2016 års nivåer.

Den offentliga konsumtionen i fasta priser skrivs fram med hjälp av den demografiska utvecklingen. Volymen i offentlig konsumtion per person i olika åldersklasser hålls konstant

² Med arbetsproduktivitet avses real lönesumma, dvs. lönesumma deflaterat med timlön, dividerat med timmar.

över tiden. Detta kan tolkas som att standarden på de offentliga välfärdstjänsterna hålls konstant på dagens nivå. Metoden innebär att det inte sker några ambitionshöjningar i offentlig sektor.

Offentlig konsumtion kan delas in i kollektiv och individuell konsumtion. Den individuella konsumtionen kan knytas till en enskild individ, som barnomsorg, sjukvård, utbildning och äldreomsorg. Den kollektiva konsumtionen, som konsumeras gemensamt, utgörs av försvar och rättsväsende.

I beräkningarna av den individuella konsumtionen används data från 2006 års Inkomstfördelningsundersökning (HEK). Med hjälp av HEK fördelas kostnaderna per person på olika verksamhetsområden, t.ex. barnomsorg, vård, äldreomsorg och handikapp, samt efter ålder och kön. Tillsammans med SCB:s befolkningsprognos uppdelad på ålder och kön kan den individuella konsumtionsvolymen därmed beräknas framåt i tiden.

Beräkningsmetoden innebär att individens konsumtionsmönster hålls konstant över tid. Exempelvis konsumerar en 70-årig man i genomsnitt lika mycket äldreomsorg 2090 som 2006. I denna mening är standarden i offentliga tjänster konstant över tid. I en personalintensiv verksamhet, som barnomsorg, kan detta även tolkas som oförändrad personaltäthet.

Den kollektiva offentliga konsumtionen skrivs fram med den totala befolkningsutvecklingen. En tvåprocentig ökning av befolkningen innebär därför att även den offentliga konsumtionen av försvar ökar med två procent i fasta priser. Befolkningens sammansättning påverkar inte storleken på den kollektiva offentliga konsumtionen i kalkylen.

En del av den offentliga sektorns konsumtion utgörs av offentlig produktion. Produktionen i offentlig sektor är i allmänhet arbetskraftsintensiv och möjligheterna till produktivitetshöjningar är därmed relativt begränsade. Det antas därför att arbetsproduktivitetstillväxten i offentlig produktion är noll. Produktionen ökar något snabbare än antalet arbetade timmar i offentlig sektor då kapitalförslitningen ökar något snabbare än timmarna. Under det senaste decenniet har andelen inköpta tjänster från näringslivet ökat, exempelvis genom ökade möjligheter att bedriva skol- och omsorgsverksamhet i privat regi. Privatiseringsgraden antas vara oförändrad, men

förbrukningen och kapitalförslitningen i fasta priser ökar något snabbare än timmarna. Det antas i beräkningarna att denna historiska trend fortsätter. Detta betyder även att antalet arbetade timmar i den offentliga sektorn ökar något svagare än den demografiskt betingade offentliga konsumtionen.

Den offentliga konsumtionen i nominella termer beräknas genom att multiplicera den demografiskt betingade volymutvecklingen med priset på offentlig konsumtion. Priset på den offentliga konsumtionen antas följa en sammanvägning av priset på de ingående delarna i bruttoproduktionen, dvs. timlöner, pris på förbrukning och priset på kapitalförslitning (investeringspriset).

2.4.2 Offentliga transfereringar

Framskrivningen av transfereringarna utgår från 2016 års nivåer.

Enligt regelverket följer vissa ersättningar den allmänna inkomstutvecklingen i ekonomin, t.ex. sjukpenning, medan andra följer prisutvecklingen, som studiebidragen. En del ersättningar är nominellt oförändrade i frånvaro av politiska beslut, som t.ex. barnbidrag.

I dessa beräkningar antas dock att de genomsnittliga ersättningarna ökar i takt med genomsnittslönen, dvs. lönen per sysselsatt. På detta sätt urholkas inte transfereringssystemen, vilket annars skulle bli fallet om beräkningarna baserades på oförändrade regler. Detta innebär att vissa reformer antas genomföras i takt med att ekonomin växer genom att inkomstgapet mellan bidragstagare och löntagare hålls konstant på 2016 års nivå.

Transfereringarna antas följa den demografiska utvecklingen. Exempelvis antas föräldraförsäkringen följa utvecklingen av antalet 0–4 åringar, medan sjukförsäkringen följer antalet 16–64 åringar.

Pensionsutgifterna beräknas separat med Finansdepartementets dynamiska mikro-simuleringsmodell SESIM.³ Beräkningen av pensionsutgifterna bygger på den demografiska utvecklingen, de ekonomiska förutsättningarna

³ För en närmare beskrivning av modellen se Flood m.fl., SESIM III – a Swedish dynamic micro simulation model, 2005, som kan laddas ned från www.sesim.org.

samt gällande regelverk. Den genomsnittliga pensionsåldern antas vara 65 år om inget annat anges.

2.4.3 Offentliga inkomster

Den offentliga sektorns skatter beräknas som en fast andel av respektive skattebas. Ett antal implicita skattekvoter beräknas för år 2016, se tabell 1. Dessa kvoter antas vara konstanta framöver, vilket ska avspegla oförändrade skatteregler.⁴

Detta innebär att skatteinkomsterna följer utvecklingen i skattebasen. De offentliga inkomsterna som andel av BNP kan därför variera om skattebaserna utvecklas på annat sätt än BNP.

Tabell 1 Skatte- och avgiftsbaser

Skatter och avgifter	Skatte- och avgiftsbaser
Hushållens direkta skatter	Lönesumma, beskattningsbara pensioner och transfereringar
Hushållens egenavgifter	Lönesumman och beskattningsbara transfereringar
Företagens direkta skatter	Näringslivets vinst
Indirekta skatter ¹	Privat konsumtion och offentlig konsumtion, BNP
Arbetsgivaravgifter och egenföretagaravgifter ²	Lönesumma och företagarkinomster

¹ Exklusive löneberoende indirekta skatter.

² Inklusiva löneberoende indirekta skatter.

2.5 Övriga antaganden

2.5.1 Från prognos till långsiktig framskrivning

Hållbarhetsberäkningarna grundar sig dels på en prognos dels på en långsiktig framskrivning. För 2012–2016 görs en makroekonomisk prognos som inkluderar en bedömning av resursutnyttjandet och konjunkturläget.

I prognosen bedöms resursutnyttjandet vara normalt 2016, men effekten av genomförda strukturreformer på arbetsmarknaden har inte fått full effekt. Under det första året i

långsiktssberäkningarna påverkas därför utvecklingen på arbetsmarknaden även av resterande effekter av den genomförda strukturpolitiken.⁵ Vidare antas att arbetslösheten till viss del bitit sig fast. Detta klingar på sikt av och ger ett positivt bidrag till sysselsättningsökningen.

2.5.2 Inflation och löner

Riksbanken antas driva en penningpolitik som medför att inflationen ligger på två procent. Lönekostnads- och bruttovinstandelen i näringslivet antas vara konstanta på lång sikt. Lönerna bestäms därmed av prisnivån och produktiviteten. En högre produktivitet och högre BNP-deflator skapar utrymme för högre löner. Lönerna i den offentliga sektorn växer i takt med lönerna i den privata sektorn.

2.5.3 Avkastning på kapital

På lång sikt antas de genomsnittliga inkomst- och utgiftsräntorna vara desamma i samtliga sektorer i ekonomin. Den antagna nominella räntesatsen är 5 procent. Med en inflation på 2 procent är realräntan därmed 3 procent. Förutom räntebärande tillgångar har den offentliga sektorn även icke räntebärande tillgångar. Avkastningen på dessa tillgångar består av aktieutdelningar och värdeförändring. Utdelningarna antas på sikt uppgå till 3 procent och värdeökningen till 2 procent. Därmed uppgår den totala avkastningen till 5 procent, vilket är densamma som för räntebärande tillgångar.

Det är troligt att det även på lång sikt förekommer skillnader mellan inlånings- och utlåningsräntor och att det finns skillnader mellan sektorer. Det är även troligt att avkastningen på icke räntebärande tillgångar är högre än för räntebärande på lång sikt. Antagandet för avkastningen på finansiellt kapital är dock till för att förenkla och för att undvika att fokus i analysen flyttas från centrala frågor till frågor kring skulddynamiken.

⁵ Beräkningarna för resursutnyttjandet är inte symmetriska, dvs. summan av BNP-gap över tid är inte noll. För detta görs en korrigering i långsiktsskalkylen, så att BNP hamnar på en förväntad genomsnittlig nivå.

⁴ Den implicita skattekvoten för företagsskatter bedöms vara hög i utgångsläget och sänks därför något.

2.5.4 Demografins utveckling

I beräkningarna antas utvecklingen av folkmängden följa SCB:s befolkningsprognos från maj 2011. I prognosen ökar folkmängden i genomsnitt med knappt 32 000 personer per år fram till 2050. I genomsnitt invandrar 78 000 personer per år och 54 000 utvandrar. Antalet födda är drygt 116 000 per år och antalet som dör är i genomsnitt 107 000. Fruktsamheten antas falla från dagens 1,97 barn per kvinna till 1,83. Dödligheten antas fortsätta minska, särskilt i äldre åldrar, vilket medför att medellivslängden ökar. Fram till 2050 förväntas kvinnornas medellivslängd öka med 2,9 år och för männen med 4,4 år.⁶

Tabell 2 Demografin i Sverige 2011–2100

	2011	2050	2100
Folkmängd	9 482 855	10 726 375	11 428 004
Invandring	96 467	76 770	80 856
Utvandring	51 179	57 198	62 246
Födda	111 770	116 298	115 378
Döda	89 938	116 876	123 654
Födelseetal	1,97	1,83	1,83
Medellivslängd män	79,8	84,1	87,0
Medellivslängd kv.	83,7	86,5	88,6

Källa: Statistiska centralbyrån.

3. Definitioner

I denna del definieras och beskrivs ett antal av de mer tekniska begrepp som berör offentlig-finansiell hållbarhet.

3.1 Den intertemporala budgetrestriktionen

Ett nödvändigt villkor för att finanspolitiken ska bedömas vara finansiellt hållbar är att den offentliga budgeten balanserar över tid. Om detta villkor är uppfyllt bedöms via den

offentliga sektorns s.k. intertemporala budgetvillkor. Villkoret innebär att den initiala nettoförmögenheten tillsammans med nuvarande och framtida skatteintäkter samt övriga inkomster ska vara tillräckligt stora för att finansiera de offentliga utgifterna över tiden. Om det intertemporala budgetvillkoret är uppfyllt är finanspolitiken finansiellt hållbar.

Den offentliga sektorns intertemporala budgetvillkor kan uttryckas som:

$$-D_{t_0} = \sum_{t=t_0+1}^{\infty} \frac{PB_t}{(1+r)^{t-t_0}}$$

D_{t_0} initial nettoskuld andel av BNP
 PB primärt finansiellt sparande, andel av BNP
 r diskonteringsfaktor, skillnaden mellan ränta och BNP-tillväxt nominellt

I detta uttryck framgår att den initiala nettoförmögenheten $-D_{t_0}$ måste vara tillräckligt stor för att täcka alla framtida och nuvärdesberäknade primärsaldon.

3.2 Indikatorer på finansiell hållbarhet

Offentlig-finansiella hållbarhetsindikatorer är avsedda att kvantifiera hur mycket den offentliga budgeten måste justeras för att den offentliga sektorns intertemporala budgetrestriktion ska vara uppfyllt så att finansiell hållbarhet kan nås. De indikatorer som används i denna proposition är S1 och S2, båda framtagna av Europeiska kommissionen.⁷ Kommissionen har nyligen tagit fram fler indikatorer för att bredda hållbarhetsanalysen än mer. Dessa omfattar en värdering av risker i banksystemen på de offentliga finanserna, estimerad hållbar statskuld, en indikator som väger samman ett antal offentlig-finansiella variabler med variabler för makroekonomi samt vägning av interaktionen mellan finanspolitiska åtgärder och den övriga ekonomin.⁸

⁷ Hur S1 och S2 indikatorerna härleds från det intertemporala budgetvillkoret går att läsa om i Sustainability report 2009, European Economy 9, 2009, Europeiska kommissionen.

⁸ Indikatorerna presenteras i Public finances in the EMU 2011, European Economy 3, 2011, Europeiska kommissionen.

⁶ Utvecklingen av den framtida befolkningen beskrivs närmare i SCB:s publikation Sveriges framtida befolkning 2011–2060. SCB 2011. BE 18 SM 1101.

3.2.1 S1

S1-indikatorn utgår från den offentliga sektorns intertemporala budgetrestriktion men är definierad fram till ett visst slutår där skulden som andel av BNP ska uppgå till ett visst värde. Till exempel har Europeiska kommissionen i sina beräkningar valt att definiera S1 så att bruttoskulden, i detta fall Maastrichtskulden, är 60 procent av BNP 2060.

S1 anger hur stor budgetförstärkning eller budgetförsvagning som behövs för att skulden ska uppgå till den valda nivån vid periodens slut. Om 2060 sätts som slutår och slutskulden sätts till 60 procent innebär t.ex. ett S1 lika med 1 att den offentliga budgeten, permanent och omgående, måste förstärkas med 1 procent av BNP för att skulden som andel av BNP ska uppgå till 60 procent av BNP 2060. S1 definieras i denna proposition enligt följande:

$$S1 = rD_{t_0} + \frac{r(D_{t_0} - D_T)}{(1+r)^T - 1} + \left[- \frac{\sum_{i=t_0+1}^T \frac{\Delta PB_i}{(1+r)^{i-t_0}}}{\sum_{i=t_0+1}^T \frac{1}{(1+r)^{i-t_0}}} - PB_{t_0} \right]$$

S1	permanent budgetförstärkning, andel av BNP
t	index för året
t ₀	startår
T	slutår
D	Maastrichtskuld, andel av BNP
D _T	Maastrichtskuld år T, andel av BNP
PB	primärt finansiellt sparande, andel av BNP
r	diskonteringsfaktor, skillnaden mellan ränta och BNP-tillväxt nominellt

Om de tre komponenterna i uttrycket ovan benämns med A, B och C så kan S1 skrivas om till

$$S1 = A + B + C$$

Den första komponenten, A, anger hur mycket budgeten måste justeras för att täcka ränteutgifterna för den Maastrichtskuld som gäller under startåret. Den andra komponenten, B, beskriver hur mycket budgeten måste justeras för att skulden ska anpassas till den valda nivån slutåret. Den tredje komponenten, C, visar hur mycket budgeten måste justeras för att täcka de eventuella obalanser som uppkommer i det

finansiella sparandet under perioden fram till slutåret.

I beräkningarna av S1 i denna proposition antas i samtliga fall att Maastrichtskulden ska vara 60 procent av BNP år 2060.

3.2.2 S2

På samma sätt som S1-indikatorn utgår även S2-indikatorn från den offentliga sektorns intertemporala budgetrestriktion. Till skillnad från S1 har S2-indikatorn inget slutår och inget slutvärde på skulden utan beräknas för oändlig tid framöver.

S2 anger hur stor budgetförstärkning eller budgetförsvagning som behövs för att det intertemporala budgetvillkoret ska vara uppfyllt. Om S2 är 1 betyder detta att den offentliga budgeten, permanent och omgående, måste förstärkas med 1 procent av BNP för att den offentliga sektorns intertemporala budget ska vara i balans. S2 definieras i denna proposition enligt följande:

$$S2 = rD_{t_0} + \left[-r \sum_{t=t_0+1}^{t_b} \frac{PB_t}{(1+r)^{t-t_0}} \right] + \left[- \frac{PB_{t_b}}{(1+r)^{t_b-t_0}} \right]$$

S2	permanent budgetförstärkning, andel av BNP
t	årsindex
t ₀	startår
t _b	slutår för framskrivning
D	nettoskuld som andel av BNP
PB	primärt finansiellt sparande, andel av BNP
r	diskonteringsfaktor, skillnaden mellan ränta och BNP-tillväxt nominellt

Om de tre komponenterna i uttrycket ovan benämns med D, E1 och E2 så kan S2 skrivas om till

$$S2 = D + E1 + E2$$

Den första komponenten, D anger hur mycket budgeten måste justeras för att täcka ränteutgifterna för den nettoskuld som gäller under startåret. Den andra och tredje komponenten visar hur mycket budgeten måste justeras för att täcka de eventuella obalanser som uppkommer i det finansiella sparandet. Den andra komponenten, E1, avser perioden fram till och med 2098 och den tredje komponenten, E2, tiden därefter. I den tredje komponenten antas

det primära sparandet ligga kvar på 2099 års nivå i alla efterkommande perioder. Beroende på hur stort det primära sparandet är år 2099 kan den tredje komponenten få stor vikt för värdet på S2.

3.2.3 Tolkning, fördelar och nackdelar med S1 och S2

S1 och S2 har olika fördelar och nackdelar och kompletterar därför varandra i bedömningen av den finansiella hållbarheten.⁹ Båda är mått på den offentlig-finansiella obalansen och mäter hur mycket den årliga budgeten måste förändras för att uppnå finansiell hållbarhet.

Indikatorerna visar dock inte hur anpassningen ska ske t.ex. genom förändringar av skatterna alternativt utgifterna eller både och. Ett sätt att se på S1 och S2 är som ett skattegap vilket måste slutas. Måtten visar då på hur mycket skatten måste höjas eller sänkas, i procent av BNP, för att finanspolitiken ska vara finansiellt hållbar. En sådan tolkning är dock rent statisk och omfattar inte eventuella beteendeförändringar till följd av förändringarna i skatten. En höjning av skatten kan t.ex. medföra att arbetsutbudet faller och att det därför krävs en större skattehöjning än vad måtten anger för att nå finansiell hållbarhet.

Negativa värden på S1 och S2 ska inte tolkas som ett mått på reformutrymmet. Vidare betyder inte en avvikelse från noll nödvändigtvis att budgeten måste förstärkas eller försvagas permanent och omgående. Tolkningen är snarare att det finns en finansiell obalans där en utvidgad analys bör ställa mer ingående frågor om när och varför obalansen uppkommer men även när obalansen behöver justeras.

Den oändliga horisont som används vid beräkningen av S2 ger en komplett bild av den finansiella hållbarheten ur ett oändligt tidsperspektiv. Ur ett politiskt perspektiv brister måttet däremot i aktualitet och kan bli för abstrakt för att användas till att formulera dagens finanspolitik. Den oändliga horisonten i sig skapar dessutom en stor osäkerhet i beräkningarna.

S1 är en ändlig version av S2 där målet är att nå en viss skuld vid en viss tidpunkt. Syftet med S1 är därför att skapa ett tydligt finansiellt mål för finanspolitiken som kan utvärderas utifrån om och hur det kan nås. Genom att välja olika tidpunkter då målet måste uppnås ställs olika krav på finanspolitiken. Om målet ligger i en snar framtid ställs högre krav på finanspolitiken eftersom möjligheterna att anpassa den offentliga budgeten sker under en mer begränsad period. Samtidigt bortser man från de utmaningar och möjligheter för finanspolitiken som uppkommer bortom slutdatumet t.ex. framtida tillväxt och demografisk utveckling. Med ett högt satt skuldmål finns det en risk att hållbarheten efter slutdatumet kan ifrågasättas då en högre skuld vältrar över ett större åtagande till kommande generationer. Omvänt kan ett för lågt satt skuldmål belasta nuvarande generationer på ett orimligt hårt sätt jämfört med kommande generationer.

4. Europeiska kommissionens bedömning av den finansiella hållbarheten i Sverige och i EU

Europeiska kommissionen beräknade 2009 att S1- och S2-indikatorerna för Sverige var 0,2 respektive 1,8 procent av BNP och att åtgärder därför behövde vidtas för att återställa den långsiktiga hållbarheten. Under hösten 2011 publicerade kommissionen nya beräkningar där S2 var 0,1. Kommissionens senaste bedömning är därför att risken för offentlig-finansiella obalanser på lång sikt är låg och att inga särskilda åtgärder behöver vidtas.

I tabell 3 redovisas dessa senaste beräkningar för EU27.¹⁰ EU delar in länderna i tre olika grupper där länder med ett S2 under 2 klassas som lågriskländer. Denna grupp omfattar Sverige, Estland och Danmark. Länder med ett S2 mellan 2 och 6 klassas som medelriskländer medan länder med ett S2 över 6 klassas som högriskländer. I högriskgruppen återfinns t.ex. Irland, Grekland och Luxemburg.

⁹ I Public finances in the EMU 2011, European Economy 3, 2011, Europeiska kommissionen, Part IV, listas ett antal olika ansatser för att bedöma den finansiella hållbarheten.

¹⁰ Public finances in the EMU 2011, European Economy 3, 2011, Europeiska kommissionen

Tabell 3. S2 enligt Europeiska kommissionen

Procent av BNP

	S2
Sverige	0,1
Estland	1,1
Danmark	1,2
Italien	2,3
Ungern	3,0
Bulgarien	3,3
Finland	4,2
Lettland	4,3
Tyskland	5,0
Belgien	5,2
Österrike	5,4
Frankrike	5,5
Polen	6,0
Tjeckien	7,6
Malta	8,0
Litauen	8,2
Nederländerna	9,2
Rumänien	9,5
Storbritannien	9,6
Slovakien	10,4
Slovenien	10,9
Cypern	11,9
Spanien	12,0
Luxemburg	13,7
Irland	15,2
Grekland	17,5
Landsgenomsnitt EU-27	7,3

Källa: Europeiska kommissionen 2011.

4.1 Varför gör EU en annan bedömning av S1 och S2?

Av flera skäl skiljer sig Europeiska kommissionens beräkningar av S1 och S2 från de som redovisas i denna proposition. Nedan redovisas de som har störst betydelse.

Europeiska kommissionen använder den offentliga sektorns bruttoskuld istället för nettoskulden som i denna proposition. Det korrekta tillvägagångssättet är att använda nettoskulden i beräkningarna så att även offentliga tillgångar är inkluderade. Europeiska kommissionen har ändå valt att använda bruttoskulden då detta minskar risken för godtyckliga värderingar av tillgångarna bland medlemsstaterna.

Europeiska kommissionen använder befolkningsprognosen från Eurostat där medellivslängden förväntas öka mer än i SCB:s prognos. Eurostats prognos förstärker därför åldersproblematiken framöver och medför därmed även att den finansiella hållbarheten blir sämre.

Europeiska kommissionen har en lägre sysselsättningsgrad och högre jämviktsarbetslöshet på sikt då Europeiska kommissionen inte låter de strukturella reformer som genomförts få full effekt i kalkylen.

Europeiska kommissionen gör en annan bedömning av standardutvecklingen av välfärdstjänster och antar att standarden ökar med tiden. Detta betyder att kostnaderna för välfärdstjänster blir högre. I motsatt riktning verkar ett antagande om att priserna på välfärdstjänster växer långsammare. Dessutom antar Europeiska kommissionen att behovet av vård och äldreomsorg flyttas upp i åldrarna när medellivslängden ökar.

5. Känsligheten i beräkningarna

Beräkningarna i grundscenariot baseras på en stor mängd antaganden. För att uppskatta känsligheten i kalkylerna, utöver de scenarier som presenteras i avsnitt 13, redovisas här även hur känslig den finansiella hållbarheten är med avseende på några av antagandena. Uppskattningen görs genom att beräkna skillnaden i S1 respektive S2 jämfört med grundscenariot.

Känslighetsanalyserna är statiska i den meningen att endast ett antagande ändras per gång. Andra antaganden som är mer eller mindre beroende av ändringen justeras inte. Dessutom kan vissa av förändringarna vara svåra att genomföra utan aktiva offentliga åtgärder som ökar de offentliga utgifterna. Till exempel är det svårt att se att integrationen på arbetsmarknaden förbättras utan åtgärder som stimulerar till detta.

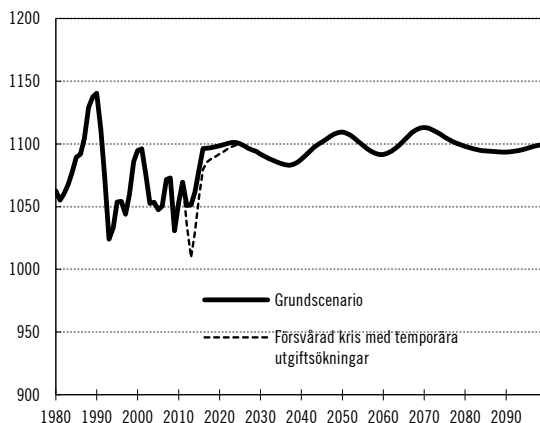
Utöver känslighetsanalyserna redovisas även de övriga scenarierna som presenterats mer ingående i avsnitt 13.

5.1 Försvårad kris med temporära utgiftsökningar

Antalet arbetade timmar antas i detta scenario vara lägre under perioden fram till och med 2026. Utvecklingen jämfört med grundscenariot visas i diagram 1.

Diagram 1 Genomsnittligt antal arbetade timmar per år

Timmar per person i åldern 15–74 år.

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utgifterna antas även vara högre under perioden 2012 till 2026. Den offentliga konsumtionen och de offentliga transfereringarna till hushållen sätts under perioden enligt tabell 4.

Tabell 4 Skillnad i offentlig konsumtion och offentliga transfereringar jämför med grundscenariot.

Procent

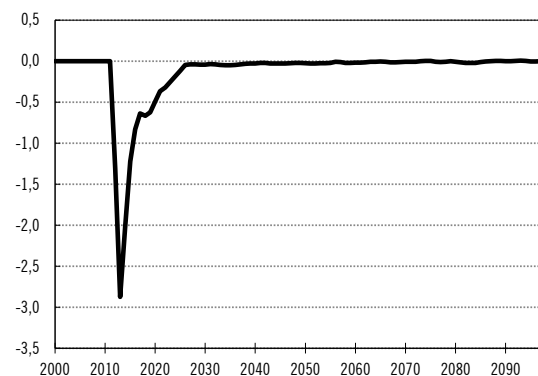
År	Antagen ökning i offentlig konsumtion i nivå, fasta priser	Antagen ökning i offentliga transfereringar till hushållen i nivå, exkl. pensioner
2012	0,5	6,6
2013	1,5	8,8
2014	1,3	6,6
2015	1,0	3,6
2016	0,7	2,6
2017	0,4	1,9
2018	0,1	1,4
2019	0	0,8
2020	0	0,6
2021	0	0,4
2022	0	0,4
2023	0	0,3
2024	0	0,2
2025	0	0,2
2026	0	0,0

Effekten av förändringarna jämfört med grundscenariot på det primära finansiella sparandet visas i diagram 2. Initialt är sparandet närmare 3 procent lägre som andel av BNP. Med tiden återgår dock utgifterna till de nivåer som gäller i grundscenariot vilket medför att även sparandet blir detsamma.

Jämfört med grundscenariot försämras S1 med 0,3 medan S2 försämras med 0,1 procent av BNP.

Diagram 2 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Försvårad kris med temporära utgiftsökningar" och grundscenariot.

Procent av BNP

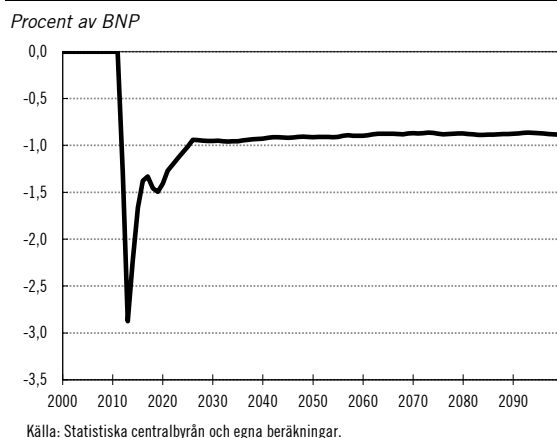
Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.2 Försvårad kris med permanenta utgiftsökningar

I scenariot Försvårad kris med permanenta utgiftsökningar antas antalet arbetade timmar och arbetsmarknaden utvecklas på samma sätt som i föregående scenario med temporära utgiftsökningar. Även utgiftsökningarna följer utvecklingen i det tidigare scenariot men antas bita sig fast på den högre nivå som gäller 2013 under hela framskrivningsperioden. I diagram 3 visas skillnaden i det primära finansiella sparandet mellan detta scenario och grundscenariot. När antalet arbetade timmar återgått till samma nivå som i grundscenariot 2026 blir sparandet cirka 0,9 procentenheter lägre.

Både S1 och S2 försämras med 1,0 procent av BNP.

Diagram 3 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Försvårad kris med permanenta utgiftsökningar" och grundscenario.

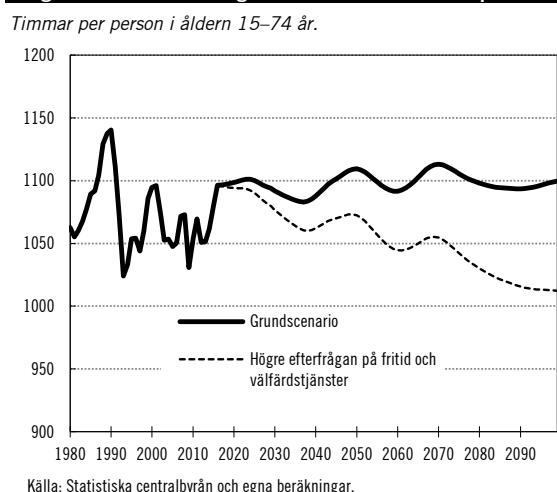

5.3 Högre efterfrågan på fritid och välfärdstjänster

Scenariot Högre efterfrågan på fritid och välfärdstjänster är en kombination av de antaganden som gäller dels i känslighetsanalysen Mer fritid dels i Högre standard. Medelarbetstiden antas minska med 0,1 procent per år medan den offentliga konsumtionen antas öka med 0,2 procent per år mer än vad som är demografiskt betingat.

I diagram 4 visas utvecklingen av antalet arbetade timmar. I slutet av framskrivningsperioden är antalet arbetade timmar närmare 90 timmar lägre än i grundscenariot.

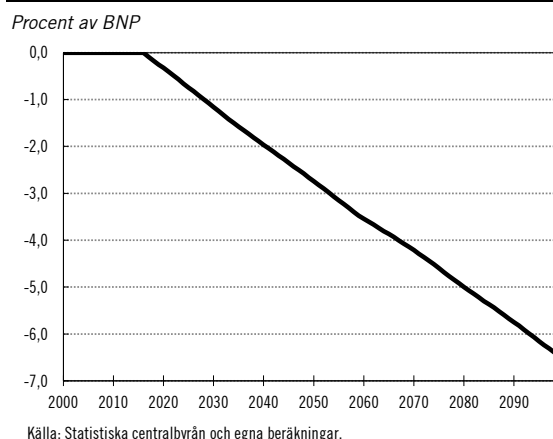
Diagram 4 Genomsnittligt antal arbetade timmar per år

Det primära finansiella sparandet försämras succesivt och är 6,5 procent lägre som andel av BNP än i grundscenariot 2099.

S1 försämras betydligt med 1,4 procent av BNP medan S2 försämras med 4,5 procent av BNP.

Diagram 5 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Ökad efterfrågan på fritid och välfärdstjänster" och grundscenario.

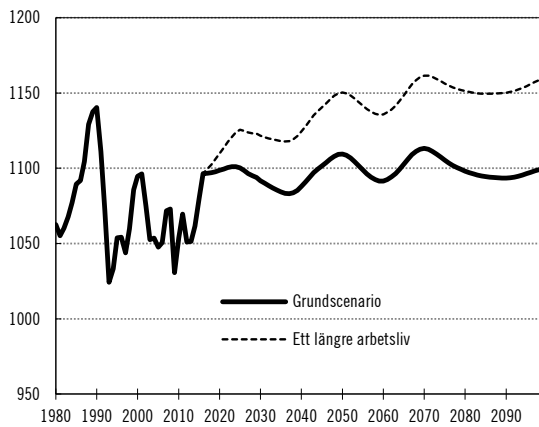
5.4 Ett längre arbetsliv

Scenariot Ett längre arbetsliv är en kombination där inträdesåldern antas sjunka och utträdesåldern antas öka på samma sätt som i känslighetsanalyserna Lägre inträdesålder och Högre utträdesålder. Den genomsnittliga inträdesåldern antas gradvis sänkas med ett år fram till 2026. Sänkningen sker genom att höja arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för åldersgruppen 15–29 år. Utträdesåldern antas öka successivt med hälften av ökningen i återstående medellivslängd vid 65 års ålder. Detta innebär att antalet förvärvsaktiva år som andel av antalet levnadsår i stort sett förblir oförändrat framöver. Förändringen sker gradvis i takt med att den återstående medellivslängden ökar. Utträdesåldern stiger då med knappt två år 2017–2099.

I diagram 6 visas utvecklingen i antalet arbetade timmar. Den initiala ökningen beror främst på att inträdesåldern sänks med ett år fram till 2026. Därefter är ökningen betingad av att utträdesåldern ökar kontinuerligt när medellivslängden ökar.

Diagram 6 Genomsnittligt antal arbetade timmar per år

Timmar per person i åldern 15–74 år.

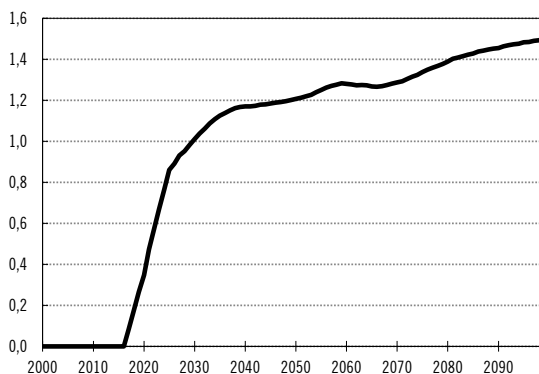

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det primära finansiella sparandet förbättras initialt på grund av att inträdesåldern sjunker jämfört med grundscenariot. Den fortsatta förbättringen därefter tillkommer på grund av en långsamt stigande utträdesålder. S1 förbättras med 0,8 och S2 med 1,3 procent av BNP.

Diagram 7 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Ett längre arbetsliv" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

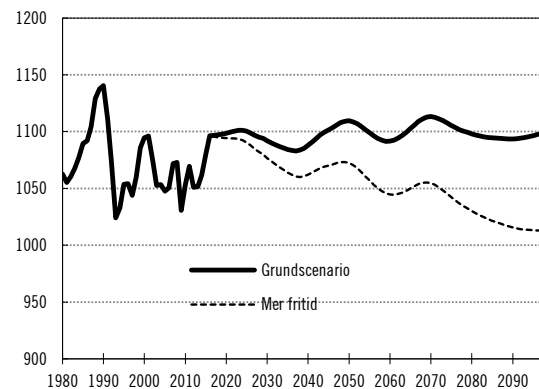
5.5 Mer fritid

Ekonomisk tillväxt och ökat välstånd kan ändra prioriteringarna och öka efterfrågan på fritid. En sådan utveckling kan medföra att och antalet arbetade timmar minskar. I denna känslighetsanalys, Mer fritid, uppskattas hur känsliga beräkningarna är med avsikt på om det framtida uttaget av fritid ökar så att även medelarbetstiden minskar. I beräkningen antas att medelarbetstiden minskar med 0,1 procent varje år från 2017 och fram till 2099 utöver de

förändringar som uppkommer till följd av demografins utveckling.

Diagram 8 Genomsnittligt antal arbetade timmar per år

Timmar per person i åldern 15–74 år.

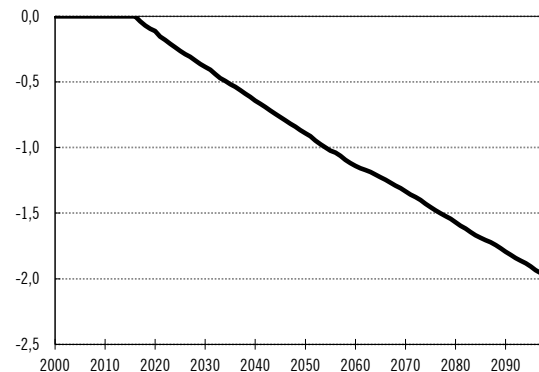

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

I diagram 8 kontrasteras utvecklingen av det genomsnittliga antalet arbetade timmar jämfört med grundscenariot. Jämfört med grundscenariot, där antalet arbetade timmar är omkring 1100 per år och person, faller antalet timmar med tiden till drygt 1010.

Diagram 9 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Mer fritid" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

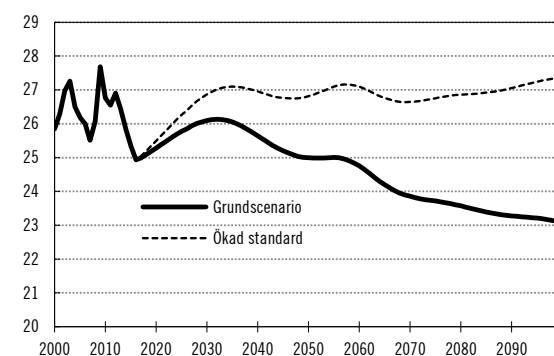
Med ett större fritidsuttag faller de offentliga inkomsterna utan att utgifterna faller i motsvarande mån. Skillnaden i det primära finansiella sparandet visas i diagram 9. De finansiella hållbarhetsmåten S1 respektive S2 försämrars med 0,5 respektive 1,4 procent av BNP jämfört med grundscenariot.

5.6 Ökad standard

Ett ökat ekonomiskt välstånd kan även innebära att efterfrågan på offentligt finansierade välfärdstjänster ökar. I denna känslighetsanalys, Ökad standard, beräknas hur den finansiella hållbarheten påverkas av ett utökat offentligt välfärdsåtagande. Utgifterna för bl.a. vård och äldreomsorg antas öka i en sådan omfattning att den offentliga konsumtionen växer 0,2 procent snabbare i volym per år än vad som är demografiskt motiverat.

Diagram 10 Offentlig konsumtion

Procent av BNP

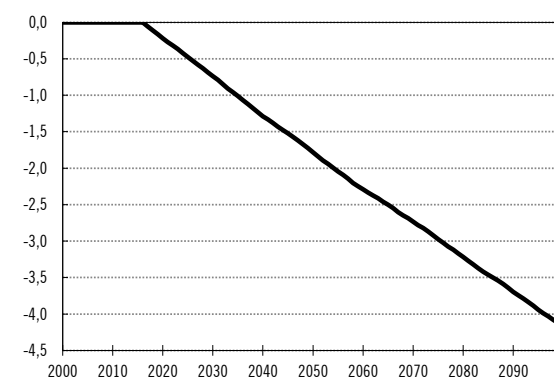

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det primära finansiella sparandet försämras kontinuerligt i och med att utgifterna ökar med ökad offentlig konsumtion. Skillnaden i sparande gentemot grundscenariot visas i diagram 11. S1 försämras med 0,9 och S2 med 2,9 procent av BNP jämfört med grundscenariot.

Diagram 11 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Mer välfärd" och grundscenariot.

Procent av BNP

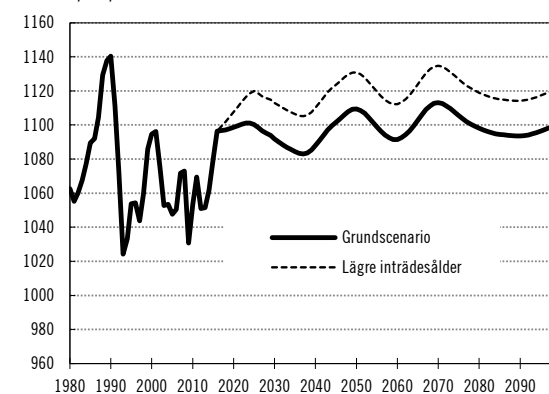
Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.7 Lägre inträdesålder

I denna känslighetsanalys, Lägre inträdesålder, antas den genomsnittliga inträdesåldern gradvis sänkas med ett år fram till 2026. Sänkningen sker genom att höja arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för åldersgruppen 15–29 år. Antalet genomsnittligt arbetade timmar ökar därför fram till 2026 och är därefter konstant drygt 20 timmar högre än i grundscenariot.

Diagram 12 Genomsnittligt antal arbetade timmar

Timmar per person i åldern 15–74 år.

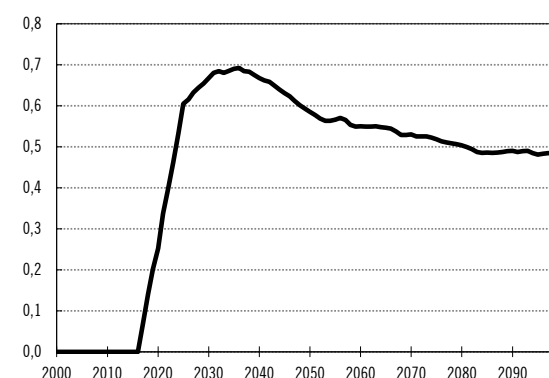

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Fler arbetade timmar underlättar finansieringen av den offentliga välfärden genom att de offentliga inkomsterna stärks. Även utgifterna minskar till följd av lägre transfereringar till hushållen. Det primära finansiella sparandet förbättras jämfört med grundscenariot. Den finansiella hållbarheten stärks och S1 förbättras med 0,4 och S2 med 0,5 procent av BNP.

Diagram 13 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Lägre inträdesålder" och grundscenariot.

Procent av BNP

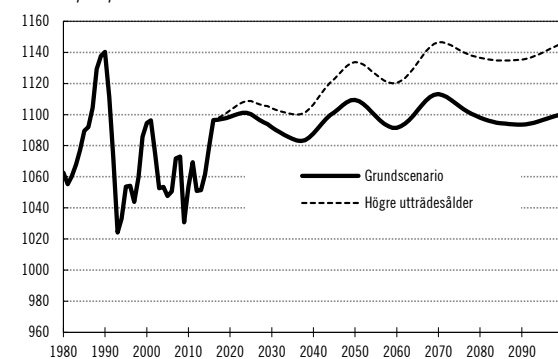
Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.8 Högre utträdesålder

I och med att dödligheten bland de äldre minskar så ökar den återstående medellivslängden. Som beskrivs i avsnitt 13 finns ett antal faktorer som pekar på att utträdesåldern kan förväntas öka framöver. I känslighetsanalysen Högre utträdesålder antas att utträdesåldern ökar successivt med hälften av ökningen i återstående medellivslängd vid 65 års ålder. Detta innebär att antalet förvärvsaktiva år som andel av antalet levnadsår i stort sett förblir oförändrat framöver. Förändringen sker gradvis i takt med att den återstående medellivslängden ökar. Utträdesåldern stiger då med knappt två år mellan 2017 och 2099. Med en kontinuerligt ökande medellivslängd ökar även utträdesåldern successivt och därmed blir även det genomsnittligt antal arbetade timmarna fler än jämfört med grundscenariot. År 2099 är antalet timmar per person och år cirka 40 timmar högre.

Diagram 14 Genomsnittligt antal arbetade timmar

Timmar per person i åldern 15–74 år.

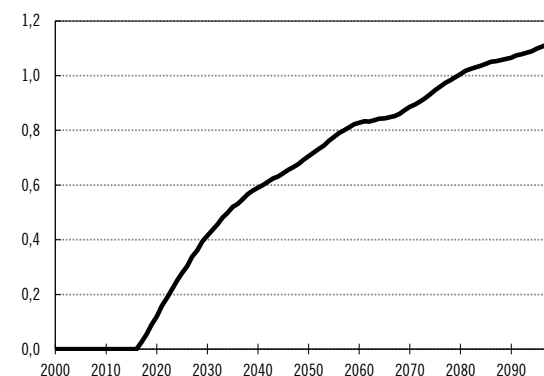

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

En ökad utträdesålder både minskar de offentliga utgifterna och ökar de offentliga inkomsterna. Jämfört med grundscenariot förbättras det primära finansiella sparandet gradvis med ökningen i utträdesåldern. S1 förbättras med 0,4 och S2 med 0,9 jämfört med grundscenariot.

Diagram 15 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Högre utträdesålder" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

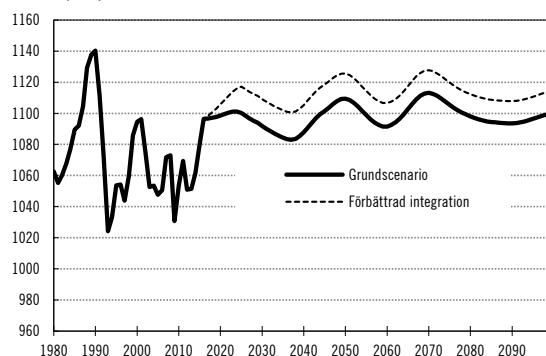
5.9 Förbättrad integration

Arbetsmarknadsanknytningen bland utrikes födda är sämre än hos inrikes födda. Detta visar sig bland annat i en lägre sysselsättningsgrad, 57 procent i åldrarna 15–74 år jämfört med cirka 69 procent för inrikes födda, och en högre arbetslöshet, cirka 15 procent av arbetskraften jämfört med 5 procent bland inrikes födda 2011. Det finns alltså en potential att höja sysselsättningen och minska arbetslösheten genom förbättrad integration.

I känslighetsanalysen Förbättrad integration antas att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden bland utrikes födda på sikt närmar sig nivåerna för inrikes födda. Skillnaderna antas minska gradvis med en tredjedel fram till 2026. Därefter antas skillnaden bestå. Antalet arbetade timmar blir omkring 20 timmar högre än i grundscenariot per person och år, medan arbetslösheten i åldrarna 15–74 år blir 0,9 procentenheter lägre.

Diagram 16 Genomsnittligt antal arbetade timmar

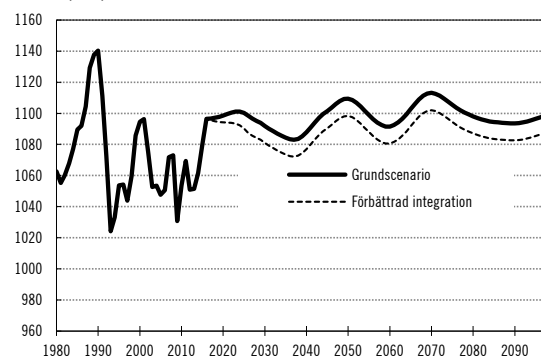
Timmar per person i åldern 15–74 år.

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Diagram 18 Genomsnittligt antal arbetade timmar

Timmar per person i åldern 15–74 år.

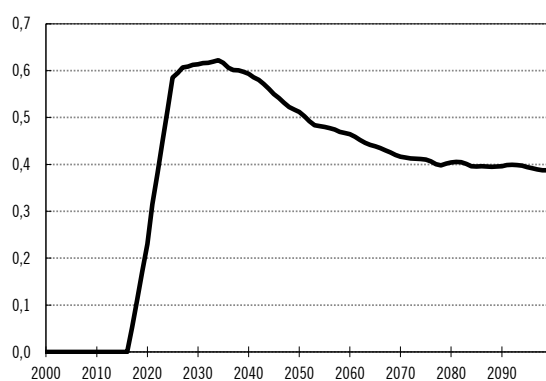

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det primära finansiella sparandet förbättras och både S1 och S2 stärks med 0,4 procent av BNP.

Diagram 17 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Förbättrad integration" och grundscenariot.

Procent av BNP

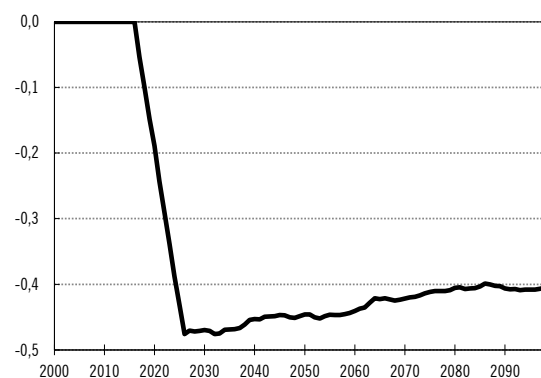

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det primära finansiella sparandet försämras med knappt en halv procentenhet av BNP jämfört med grundscenariot då både inkomsterna stiger och utgifterna minskar. S1 försvagas med 0,3 och S2 med 0,4 procent av BNP.

Diagram 19 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Högre jämviktsarbetslöshet" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.10 Högre jämviktsarbetslöshet

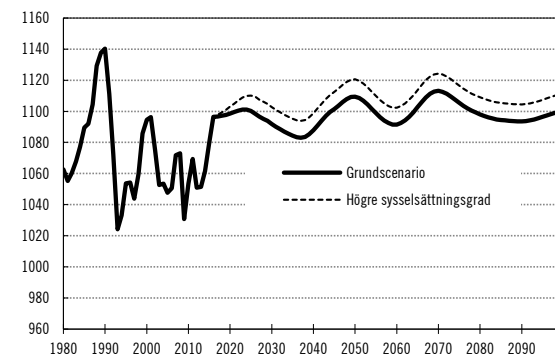
I grundscenariot antas att jämviktsarbetslösheten är 5 procent. I känslighetsanalysen Högre jämviktsarbetslöshet antas jämviktsarbetslösheten vara en procent högre på grund av att sysselsättningen är en procentenhet lägre. Detta minskar antalet arbetade timmar med knappt 10 timmar per person och år.

5.11 Högre sysselsättningsgrad

I grundscenariot antas att sysselsättningsgraden är drygt 70 procent i åldrarna 15–74 år. I känslighetsanalysen Högre sysselsättningsgrad antas att sysselsättningsgraden är en procentenhet högre. Även arbetskraftsdeltagandet antas vara en procentenhet högre, vilket innebär att jämviktsarbetslösheten är densamma som i grundscenariot. Antalet arbetade timmar är cirka 10 timmar fler än i grundscenariot.

Diagram 20 Genomsnittligt antal arbetade timmar

Timmar per person i åldern 15–74 år.

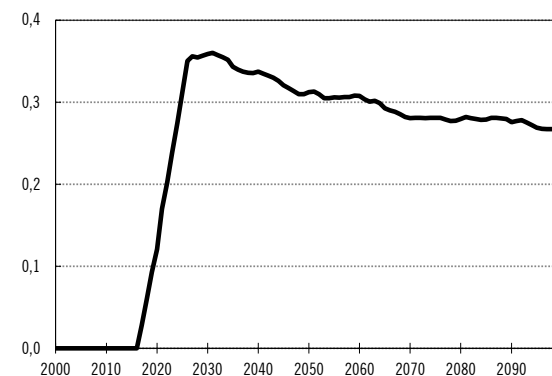

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Ett ökat arbetskraftsdeltagande med en ökad sysselsättningsgrad som följd påverkar främst de offentliga inkomsterna. Förstärkningen i det primära finansiella sparandet kommer därför främst från den offentliga sektorns inkomstsida. S1 förbättras med 0,2 och S2 med 0,3 procent av BNP.

Diagram 21 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Högre sysselsättningsgrad" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

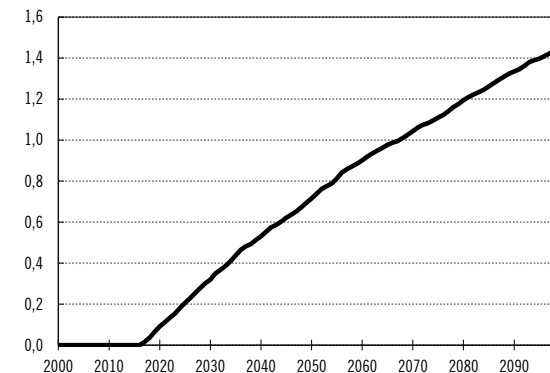
5.12 Högre produktivitet i offentlig sektor

I grundscenariot antas tillväxten i arbetsproduktivitet i offentlig sektor vara noll. I känslighetsanalysen Högre produktivitet i offentlig sektor antas att arbetsproduktiviteten ökar med 0,1 procent per år för hela den offentliga sektorn. På sikt innebär detta att färre personer behöver vara sysselsatta inom offentlig sektor för att producera samma antal tjänster utan att kvaliteten försämras. Det förändrade antagandet innebär att den offentliga sektorns utgifter kontinuerligt blir lägre än i grundscenariot och att det primära finansiella

sparandet successivt förstärks. S1 förbättras med 0,4 och S2 med 1,0 procent av BNP.

Diagram 22 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Högre produktivitet" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.13 Förbättrad hälsa

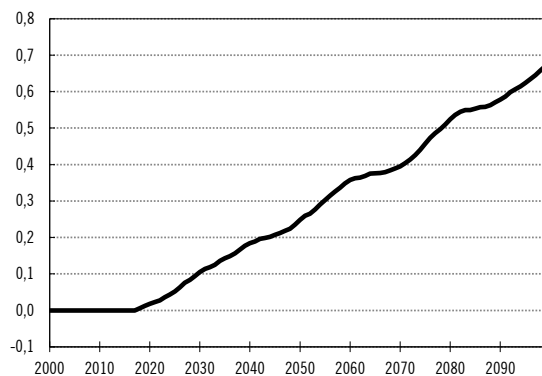
En invändning mot att en åldrande befolkning medför ökade utgifter för vård och omsorg, är att de äldre blir friskare och att kostnaderna för vård snarare ökar mot slutet av livet snarare än med stigande ålder. En framskrivning med oförändrade kostnader per åldersklass överdriver därför det framtida kostnadstrycket. I denna känslighetsanalys, Förbättrad hälsa, flyttas de åldersspecifika kostnaderna för sjukvård och äldreomsorg för de äldre fram successivt i takt med att den återstående livslängden för 65-åringar stiger. Den återstående medellivslängden vid 65 väntas exempelvis öka med 5,0 år för män och med 3,6 år för kvinnor fram till 2099. Vård- och omsorgsbehovet för t.ex. en 80-årig man 2099 antas därför vara detsamma som för en 75-årig man idag. Förskjutningen i de åldersrelaterade kostnaderna påbörjas från och med sextiofem års ålder 2017. Det bör noteras att det inte är självklart att vårdbehovet vid olika åldrar minskar när medellivslängden ökar. Medicinska landvinningar gör att fler uppnår en hög ålder trots dålig hälsa, vilket kan leda till att det genomsnittliga vårdbehovet vid olika åldrar ökar.¹¹

¹¹ Se exempelvis Klevmarken och Lindgren red., *Simulating an Ageing Population – A microsimulation approach applied to Sweden*, Contributions to Economic Analysis 285, Emerald Publishing, 2008.

Förändringen i antagandet medför att de offentliga utgifterna kontinuerligt blir allt mindre än i grundscenariot. Effekten på det primära finansiella sparandet visas i diagram 23. S1 förbättras med 0,1 och S2 med 0,4 procent av BNP.

Diagram 23 Skillnad i det primära sparandet mellan scenario "Förbättrad hälsa" och grundscenariot.

Procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.14 Sammanfattning av känslighetsanalyserna

I tabell 5 sammanfattas hur känsliga beräkningarna är för förändringar i antaganden.

Tabell 5 Förändring i S1 och S2 jämfört med grundscenariot.

Procent av BNP

	$\Delta S1$	$\Delta S2$
Försvårad kris med temporära utgiftshöjningar	0,3	0,1
Försvårad kris med permanenta utgiftsökningar	1,0	1,0
Ökad efterfråga på fritid och välfärdstjänster	1,4	4,5
Ett längre arbetsliv	-0,8	-1,3
Mer fritid	0,5	1,4
Ökad standard	0,9	2,9
Lägre inträdesålder	-0,4	-0,5
Högre utträdesålder	-0,4	-0,9
Förbättrad integration	-0,4	-0,4
Högre jämviktsarbetslöshet	0,3	0,4
Högre sysselsättningsgrad	-0,2	-0,3
Högre produktivitet i offentlig sektor	-0,4	-1,0
Förbättrad hälsa	-0,1	-0,4

Anm.: S1 är -1,6 och S2 är -3,9 i grundscenariot. Positiva värden anger en försämring av hållbarheten medan negativa värden anger en förbättring.
Källa: Egna beräkningar.

Tabellbilaga

Innehåll

1. Grundscenario
2. Försvårad kris med temporära utgiftsökningar
3. Försvårad kris med permanenta utgiftsökningar
4. Ökad efterfrågan på fritid och välfärdstjänster
5. Ett längre arbetsliv

Tabell 5: Ålderspensionssystemet	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Inkomster	6,9	6,7	6,7	6,5	6,3	6,4	6,5	7,3
Avgifter	6,2	6,0	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
Räntor, utdelningar m.m.	0,7	0,7	0,7	0,4	0,3	0,3	0,5	1,2
Utgifter	6,4	6,8	6,9	6,7	6,2	5,7	5,9	5,9
Pensioner	6,3	6,7	6,7	6,6	6,1	5,6	5,8	5,8
Övrigt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finansiellt sparande	0,5	-0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,7	0,6	1,4
Finansiella tillgångar, netto	24,7	20,0	16,8	10,1	6,6	9,2	13,4	34,8

Tabell 6: Offentliga finanser	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Primära inkomster	47,5	47,3	47,3	47,4	47,1	46,9	46,9	46,6
Skatter och avgifter	44,2	44,3	44,3	44,3	44,1	43,9	44,0	43,9
Övriga inkomster	3,2	3,0	3,0	3,1	3,0	2,9	2,9	2,7
Primära utgifter	48,4	44,8	45,6	46,3	45,2	43,7	43,6	41,6
Transfereringar och subventioner	18,6	17,0	17,0	16,9	16,3	15,6	15,8	15,7
Konsumtion	26,5	24,9	25,3	26,1	25,7	25,0	24,8	23,1
Investeringar	3,2	2,9	3,3	3,3	3,2	3,1	3,0	2,7
Primärt finansiellt sparande	-0,8	2,5	1,7	1,1	2,0	3,1	3,2	5,0
Kapitalinkomster, netto	0,9	1,1	1,1	2,0	2,9	4,6	6,7	20,8
Finansiellt sparande	0,1	3,7	2,8	3,1	4,9	7,7	9,9	25,8
Finansiell ställning								
Statsskuld	30,8	15,6	3,0	-21,6	-46,1	-79,5	-120,7	-398,9
Mastrichtskuld	38,4	22,5	10,4	-12,8	-37,0	-71,3	-113,8	-396,7
Nettoskuld	-18,4	-23,1	-31,4	-46,9	-66,2	-100,7	-145,2	-441,9

Tabell 5: Ålderspensionssystemet	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Inkomster	6,9	6,7	6,7	6,4	6,2	6,2	6,4	7,0
Avgifter	6,2	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
Räntor, utdelningar m.m.	0,7	0,7	0,7	0,3	0,1	0,2	0,3	0,9
Utgifter	6,4	6,7	7,2	6,8	6,3	5,7	5,9	5,9
Pensioner	6,3	6,6	7,1	6,7	6,2	5,6	5,8	5,8
Övrigt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finansiellt sparande	0,5	0,0	-0,5	-0,4	-0,1	0,5	0,5	1,1
Finansiella tillgångar, netto	24,7	20,2	15,6	7,4	3,0	4,9	8,3	26,9

Tabell 6: Offentliga finanser	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Primära inkomster	47,5	47,5	47,4	47,4	47,2	46,9	46,9	46,6
Skatter och avgifter	44,2	44,4	44,4	44,3	44,1	43,9	44,0	43,9
Övriga inkomster	3,2	3,1	3,0	3,1	3,0	2,9	2,9	2,7
Primära utgifter	48,4	45,8	46,2	46,4	45,2	43,8	43,7	41,6
Transfereringar och subventioner	18,6	17,3	17,5	16,9	16,3	15,7	15,9	15,7
Konsumtion	26,5	25,5	25,5	26,1	25,7	25,0	24,8	23,1
Investeringar	3,2	3,0	3,3	3,3	3,2	3,1	3,0	2,7
Primärt finansiellt sparande	-0,8	1,7	1,2	1,0	1,9	3,1	3,2	5,0
Kapitalinkomster, netto	0,9	0,9	0,6	1,4	2,3	3,9	5,9	19,6
Finansiellt sparande	0,1	2,6	1,8	2,4	4,2	7,0	9,1	24,5
Finansiell ställning								
Statsskuld	30,8	20,8	9,9	-12,8	-36,1	-68,2	-108,0	-378,9
Mastrichtskuld	38,4	30,4	20,0	-1,9	-25,1	-58,5	-99,6	-375,0
Nettoskuld	-18,4	-15,6	-21,0	-33,9	-51,5	-84,5	-126,9	-413,8

Tabell 5: Ålderspensionssystemet	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Inkomster	6,9	6,8	6,8	6,5	6,3	6,4	6,5	7,2
Avgifter	6,2	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
Räntor, utdelningar m.m.	0,7	0,7	0,7	0,3	0,2	0,2	0,4	1,0
Utgifter	6,4	6,7	7,3	6,8	6,3	5,7	6,0	5,9
Pensioner	6,3	6,6	7,1	6,7	6,2	5,6	5,9	5,8
Övrigt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finansiellt sparande	0,5	0,0	-0,5	-0,3	-0,0	0,6	0,5	1,2
Finansiella tillgångar, netto	24,7	20,3	15,8	8,1	4,3	6,7	10,5	30,4

Tabell 6: Offentliga finanser	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Primära inkomster	47,5	47,6	47,6	47,6	47,3	47,1	47,1	46,8
Skatter och avgifter	44,2	44,5	44,6	44,5	44,3	44,1	44,1	44,0
Övriga inkomster	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0	2,9	2,7
Primära utgifter	48,4	46,5	47,3	47,4	46,3	44,8	44,7	42,7
Transfereringar och subventioner	18,6	17,7	18,1	17,5	17,0	16,3	16,5	16,4
Konsumtion	26,5	25,8	25,9	26,5	26,1	25,4	25,2	23,5
Investeringar	3,2	3,0	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	2,8
Primärt finansiellt sparande	-0,8	1,1	0,3	0,2	1,1	2,2	2,3	4,1
Kapitalinkomster, netto	0,9	0,9	0,4	0,7	1,1	2,0	3,4	13,6
Finansiellt sparande	0,1	2,1	0,7	0,8	2,1	4,3	5,7	17,7
Finansiell ställning								
Statsskuld	30,8	21,9	14,5	2,3	-9,5	-29,3	-54,8	-252,9
Mastrichtskuld	38,4	31,7	24,7	13,1	1,2	-20,0	-46,9	-249,7
Nettoskuld	-18,4	-14,4	-16,4	-19,4	-26,2	-47,4	-75,9	-291,3

Tabell 5: Ålderspensionssystemet	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Inkomster	6,9	6,7	6,7	6,5	6,3	6,4	6,6	7,3
Avgifter	6,2	6,0	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,2
Räntor, utdelningar m.m.	0,7	0,7	0,7	0,4	0,2	0,3	0,5	1,1
Utgifter	6,4	6,8	6,9	6,7	6,3	5,7	5,9	6,0
Pensioner	6,3	6,7	6,8	6,6	6,2	5,6	5,8	5,9
Övrigt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finansiellt sparande	0,5	-0,1	-0,1	-0,3	0,1	0,7	0,6	1,3
Finansiella tillgångar, netto	24,7	20,0	16,8	10,1	6,4	8,8	12,8	33,1

Tabell 6: Offentliga finanser	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Primära inkomster	47,5	47,3	47,3	47,6	47,5	47,4	47,6	47,9
Skatter och avgifter	44,2	44,3	44,3	44,4	44,3	44,2	44,3	44,6
Övriga inkomster	3,2	3,0	3,0	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3
Primära utgifter	48,4	44,8	46,0	47,7	47,5	47,0	47,9	49,4
Transfereringar och subventioner	18,6	17,0	17,0	16,9	16,4	15,8	16,0	16,1
Konsumtion	26,5	24,9	25,6	27,3	27,7	27,8	28,4	29,8
Investeringar	3,2	2,9	3,3	3,4	3,4	3,4	3,5	3,5
Primärt finansiellt sparande	-0,8	2,5	1,4	-0,1	0,0	0,4	-0,3	-1,5
Kapitalinkomster, netto	0,9	1,1	1,1	1,6	1,7	2,0	2,1	1,7
Finansiellt sparande	0,1	3,7	2,4	1,5	1,7	2,4	1,8	0,2
Finansiell ställning								
Statsskuld	30,8	15,6	3,8	-12,7	-19,6	-25,3	-26,1	-6,1
Mastrichtskuld	38,4	22,5	11,3	-3,9	-10,4	-17,0	-19,0	-3,5
Nettoskuld	-18,4	-23,1	-30,7	-38,0	-39,5	-46,2	-49,9	-47,4

Tabell 5: Ålderspensionssystemet	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Inkomster	6,9	6,7	6,7	6,5	6,4	6,5	6,7	7,7
Avgifter	6,2	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Räntor, utdelningar m.m.	0,7	0,7	0,7	0,4	0,3	0,5	0,7	1,6
Utgifter	6,4	6,8	6,8	6,5	6,0	5,5	5,7	5,8
Pensioner	6,3	6,7	6,7	6,4	5,9	5,4	5,6	5,7
Övrigt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finansiellt sparande	0,5	-0,1	-0,1	-0,0	0,3	1,0	1,0	1,9
Finansiella tillgångar, netto	24,7	20,0	16,7	11,1	9,4	13,6	19,6	48,0

Tabell 6: Offentliga finanser	2011	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2099
Primära inkomster	47,5	47,3	47,2	47,2	46,9	46,6	46,6	46,3
Skatter och avgifter	44,2	44,3	44,2	44,1	44,0	43,8	43,8	43,7
Övriga inkomster	3,2	3,0	3,0	3,0	2,9	2,8	2,8	2,6
Primära utgifter	48,4	44,8	45,2	45,0	43,7	42,3	42,1	39,8
Transfereringar och subventioner	18,6	17,0	16,9	16,5	15,8	15,2	15,4	15,3
Konsumtion	26,5	24,9	25,0	25,4	24,8	24,1	23,8	21,9
Investeringar	3,2	2,9	3,2	3,2	3,1	3,0	2,9	2,6
Primärt finansiellt sparande	-0,8	2,5	2,0	2,1	3,2	4,3	4,5	6,5
Kapitalinkomster, netto	0,9	1,1	1,1	2,3	3,9	6,2	9,1	27,8
Finansiellt sparande	0,1	3,7	3,2	4,5	7,1	10,5	13,7	34,2
Finansiell ställning								
Statsskuld	30,8	15,6	2,1	-29,3	-64,5	-110,5	-167,2	-532,7
Mastrichtskuld	38,4	22,5	9,6	-20,9	-56,0	-103,4	-161,6	-533,0
Nettoskuld	-18,4	-23,1	-32,0	-55,5	-87,2	-136,0	-197,7	-588,8